

שערוריה סביב היילודה

זהו ליקוי יסודי בדיחה על הכנסת בעתונים רבים: סקנדלים זוכים לתשומת לב, ואילו נאומים חשובים ביותר אינם מוזכרים כלל, בייחוד אם נאמרו בשעות שאינן נוחות לעיתונאים. אפסים, שכל הכנסת ציחקת מהם, זוכים לעיתים לפרסומת רחבה, כי הם מתמחים בסקנדלים, ואילו ח"כים רציניים, המדברים לענין, ניתקלים בחומה של שתיקה.

לנו היה השבוע נסיון מובהק מסוג זה. הקדשנו שעות רבות להכנת הנאום שלנו על משרד השיכון, התראינו עם למעלה מעשרה אדריכלים חשובים. שמענו מה בניהם. דחסנו לתוך 10 דקות כל מה שיכולנו לומר. שרהשיכון הקדיש כמעט חצי מנאום-תשובתו להכשחת טענותינו (ראה כתבה). וכל זה הוזכר, ברוב העתונים (אם בכלל) בנוסח: "כן דיבר... ח"כ אורי אבנרי (העוה"ז)".

אנחנו איננו סקנדליסטים. עוד בראשית דרכנו בכנסת החלטנו להימנע מהתנגשויות אישיות, מביטויים חריפים, משערוריות מכל הסוגים. הבשורה אשר בפנינו היא כה נוקבת וקיצונית, ולגבי המישטר הקיים, עד כי מוטב לצקת אותה לרפסודי לתבטאות שקטה ועניינית. וכך אנחנו נוהגים. בכל זאת האפרצתי השבוע. לא מפני שאיבדתי את העשתונות, אלא מפני שארע משהו שאנו רואים בו סכנה לאומית, התחלה של מחלת-נפש לאומית.

ישנה נימה שאנו נתקלים בה, לאחרונה, בעשרות חוגיביבית וערבי שאלות-תשובות. בתכיפות גוברת והולכת צצה שאלה בנוסח: "אם הערבים מתרבים בשיעור כזה-זכור, ואנחנו מתרבים רק בשיעור כזה-זכור, או בשנה כזו-זכור, אנחנו נהיה מיעוט...". כל זה תוך התעלמות מן העלייה היהודית, ומן השינויים הצפויים בעקומת הילודה. והמסקנה המבטאת: צריכים לגרש את הערבים מן הארץ, או למרר את חייהם, או לספק לבעייה "פתרון סופי".

בספר שלי על תולדות הנאציזם, צלב הקרס, עמדתי בהרחבה על דרך-מחשבה זו. כי בעיני, שילוב הביולוגיה עם הפוליטיקה — זוהי נקודת המוצא של הנאציזם. באותו בוקר העלה ח"כ יצחק נבון מרפ"י, שהוא דוקא אחד הח"כים היותר סימפאטיים בכנסת, הצעה לסדר-היום בענייני ילודה. הכוונה הייתה טובה: לדאוג למשפחות מרובות ילדים. אך בראשית דבריו ציטט נבון סטטיסטיקה, תוך הבלטה קיצונית של הבדל הילודה בין היהודים והערבים:

יצחק נבון: לעומת הירידה התלולה של 30 אחוז באוכלוסייה היהודית, חלה עליה של יותר מ-18 אחוז בריבוי הטבעי אצל ה-אוכלוסייה הערבית (בישראל)... לפי תחזית של ועדת-מישנה, בעוד שנתיים מכל 100 ילדים עד גיל 5 יהיו 17 ילדים ממשפחות אשר ראשיתן ממוצא אירופי, 47 ילדים ממשפחות אשר ראשיתן ממוצא אסיאתי-אפריקאי, 15 ילדים אשר ראשיתן ממוצא ישראלי ו-17 ילדים ממשפחות לא-יהודיות.

כבר ברגע זה קראתי קריאת-ביניים, מתונה מאד, שהביאה לאחר מכן לסערה גוברת, כאשר גם הקומוניסטים התעוררו לענין.

אורי אבנרי: זה דבר עדין מאד. זה מפתח תהליכים לא-רצויים.

יצחק נבון: אני קובע כאן עובדות.

אורי אבנרי: שימוש בעובדות יכול להיות מסוכן מאד. אני מזהיר אותך.

יצחק נבון: אל תזהיר אותי. את פירוש העובדות תשמע אחר-כך.

מכאן והלאה התפתחו הדברים במהירות. נמנענו מהצבעה, כדי למסור הודעה, וכך עשו גם הקומוניסטים. תורו של וילנר הגיע לפני, בגלל גודל סיעתו, ודבריו עוררו סערה גוברת. שרה-הסעד המפד"לי — יוסף בורג, התעייב בצורה בלתי-רגילה ביותר כדי להגן על נבון, וגם נציג המרכז החופשי התייצב לימין איש רפ"י. כשבא תורי לנמק את הימנעותנו, כבר הייתה האחירה מחוממת ביותר.

אורי אבנרי: אני תומך בלב ונפש בכל מה שנאמר על הצד הסוציאלי של העניין. על כך אין צורך להרבות דברים. אבל התקוממתי נגד הדברים של חברי-הכנסת נבון בראשית דבריו, ואינני יכול לעבור על כך בשתיקה.

בלי שום צורך, בלי שום קשר לעניין בכלל, הציג חברי-הכנסת נבון שתי מערכות של מיספרים: מהו הריבוי "שלנו" ומה הריבוי "שלכם". הריבוי "שלנו" יורד, כביכול, הריבוי "שלכם" עולה כביכול. "אנחנו" — הישראלים ממוצא יהודי, "הם" — ישראלים ממוצא ערבי.

זוהי נימה חדשה בארץ, חברי-הכנסת נבון, שנולדה בשנים האחרונות, ואני מעו לומר שהיא נולדה עם רפ"י. היא לא הייתה קיימת קודם לכן.

יצחק נבון: המפלגה שלך היא מפלגה סכסואל-דמוקראטיית.

אורי אבנרי: מעולם לא נתקלנו בנימך זו קודם לכן. בשנים האחרונות שומעים זאת מדי פעם. זוהי גישה פאשיסטית מובהקת.

מרדכי בן-פרת: תפסיק להתחמם, חברי-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי: המישטר הפאשיסטי השתמש בדיקו במילים אלה.

עמום דגני (רפ"י): — — —

אורי אבנרי: קראתי לך קודם, חברי-הכנסת נבון, קריאת-ביניים ואמרת לך שאני מזהיר אותך מפני הכוונה הזאת, אם הייתה לך כזאת. הנימה היא: "הם מתרבים, הם עוד מעט יהיו רוב בארץ, אנחנו הולכים ומתמעטים בארץ שלנו". זאת הנימה הנושבת בארץ.

קריאה: הוא אמר זאת?

אורי אבנרי: כל מי שמופיע בפני ציבור...

קריאות מכל הצדדים: — — —

אורי אבנרי: הקשבתי לדברים בעיון רב. התקוממתי ברגע שהוא אמר זאת. מהי המסקנה של כל אדם צעיר ברחוב, למי שמע דברים מסוג זה, החוזרים ונישנים?

זוהי דרך מסוכנת. היא מזכירה את המחשבה של פלוגי, שאמר כי הסלאבים מתרבים, בעוד שהריבוי "שלנו", של "גם האדונים", יורד. לאיזו דרך זה הוביל — זאת יודעים כולנו. אני קורא לך, חברי-הכנסת נבון, אם לא הייתה זו כוונתך — ואני מקווה שלא הייתה זאת כוונתך — לקום ולמסור הודעה אישית, ולהסתייג מכן.

משה דיין: הוא לא צריך להסתייג ממה שאתה טוען שאמר. בכל זאת מצא נבון לנכון — לשמחתי הרבה — למסור הודעה אישית בסוף הישיבה. ביקשתי למסור הודעה אישית, למרות הצעתו של חברי-הכנסת אבנרי כי אמסור הודעה אישית. הוא דחה כל כוונה להסית נגד הערבים, העלה על גס את יחסו החיובי לתרבות הערבית, ורבע יחס שהיה למשפחות מרובות-ילדים יהודיות וערביות.

שמחתי שבצורה זאת הסתייג איש רפ"י במפורש מן הנימה הגזענית שהחלה נושבת בכמה חוגים.

* כינוי שהודבק בשנתו דווקא לרפ"י — בגלל אי-שיותם של כמה מפעיליה המרכזיים.

שבע פעמים עליתי השבוע על דוכן-הנאומים, כדי למסור את דעתנו על פעולות משרד השיכון, על חוק-לשון-הרע, על מיספרי-הילודה בארץ ועל סיוור של שרה-חוק באסיה. אך לנאום האחרון היה, בעינינו, חשיבות שלעלה לאין-ערוך על כל השאר.

היתה לנאום זה היסטוריה מסוימת. מזה חודשים אנו מרגישים צורך להשמיע את דברנו נגד הוועדה בתיאטראם. אין זה עניין פופולארי בישראל, וזה לא ירכוש קולות. להיפך, אבל זוהי חובה מצפונית, שאיננו יכולים להתחמק ממנה, מבלי לחטוא כלפי עצמנו, כלפי יעודנו, כלפי עצם התפקיד שהביא אותנו לכנסת.

לקראת בואו של ז'אן-פול סארטר לענינו רשמית הצעה לסדר-היום של הכנסת בעניין ויאטנאם. ביקשנו להשמיע אותה ביום ביקורו של סארטר בבית, בנוכחותו. אולם הממשלה הצליחה, בתירוצים שונים, למנוע זאת.

השבוע יכולנו — על פי "המפתח" המקולל של סעיף סתימת-הפה — להעלות הצעה משלנו, והחלטנו לנצל זאת להשמיע את דברנו על ויאטנאם. לא הייתה זאת החלטה קלה עבורנו. כי בהתאם לאותו מפתח עומדת לרשותנו הצעה אחת ויחידה במשך קרוב לחצי שנה. אם ננצל את המיכסה הזאת עכשיו — מה נעשה אם יתעורר צורך חיוני להעלות הצעה משלנו למחרת סיום הפגרה, למשל בענייני מלחמה ושלוש בגבולנו? והנה, ברגע האחרון ממש, בא לנו מתת מן השמיים. הוא הסך לנו הצעה-לסדר-היום.

ויאטנאם, הוי מפ"ם!

ר החוץ ערך סיור בדרום מזרח-אסיה, והוא רצה מאד-מאד לדבר על כך בכנסת. אבל הוא לא רצה שהכנסת תדון בנושא זה. זה הרגיו את רפ"י, השונאת את אבן שינאה פרטית, וגם את גח"ל.

במיקרה כזה יכולים 40 חברי-כנסת לדרוש דיון במליאה. גח"ל ורפ"י נרתמו למיבע. לא מפני שהיה להם מה להגיד, אלא כדי לדפוק את אבן. אנחנו הצטרפנו מיד — כי הבינונו כי זוהי הזדמנות-יפה להעלות סוף-סוף את עניין ויאטנאם. כך עשו גם הקומוניסטים. חסרו עוד שתי חתימות — ואגודת-ישראל סיפקה אותן. לבסוף חתמו גם פורשי חרות, שהיססו בחתימה.

חיש מהר נתברר שזוהי קומדיה. כי לגח"ל ולרפ"י באמת לא היה מאומה להגיד על הנושא עצמו. גח"ל שלחה את חיים לנדאו, מסית מקצועי הוועק לשמיים גם כשאין לו מושג על הנושא (זה המצב הרגיל אצלו), וגם הפעם הוא לא צעק אף מילה אחת חדשה. משה דיין היה חכם יותר: מכיון שלא היה לו מה להגיד, דיבר רק על הצד הפורמלי של נוהלי מסירת הודעות של שרים בכנסת. היה זה מחנה עגום למדי: דובר ראשי של מפלגה חדשה, בעל יומרה ל"ראשות-הממשלה, שאין לו אף מילה אחת להגיד על האזור העומד ברגע זה בסכרה תודעת האנושות. זוהי רמותה של רפ"י.

אולם המיבחן האמיתי בחיכוח זה היה למפ"ם. היא הייתה מונחת על כך המאנויים. התוצאה הייתה מבישה. יותר מזה: מחפירה. במשך שבועיים כיכרה צמרת מפ"ם סביב ז'אן-פול סארטר. בי פניו היא העמידה פנים כאילו היא המנהיגה העליונה בישראל בי מאבק למען השלום בויאטנאם. כשסארטר רצה לנאום בפני הציבור על נושא זה — אירגנה לו מפ"ם אספה, ושם לא נתנו דריסת-רגל לאיש מלבד עסקני-מפ"ם.

מאז עברו שבועיים בלבד. סוף-סוף עלה העניין בכנסת. בפעם ה-ראשונה, ונגד רצון מפ"ם. הדיון על מדיניות ישראל בדרום-מזרח אסיה היה הזדמנות לגיטימית, חד-פעמית, ואולי בלתי-חוזרת, להשמיע בצורה חד-משמעית את דבר מפ"ם בעניין ויאטנאם.

ומפ"ם מילאה את פיה מים. יעקב חזן עלה על הרוכן, התחכם עם דיין על שטויות נוהליות. כשהתקרב לסיומו, מבלי לומר אף מילה אחת על המדיניות הישראלית כלפי ויאטנאם, הצגתי לו שאלה חד-משמעית:

יעקב חזן: ... לדעתך, הכנסת איננה מקום לסימפוזיונים ורוזניים.

אורי אבנרי: על ויאטנאם צריך לדון?

יעקב חזן: אמשיך הלאה. אינני מוכן לתת לך חומר לקריאות-ביניים

המתפרסמות אחר-כך בעיתונך.

ישראל קרגמן (מפ"י): כל אחד צריך לעשות כן!

בקיצור: הדובר היחידי של מפ"ם סירב, כביכול, לאמר דבר על השואה ההיסטורית בתיאטראם נאם כדי לא לספק חומר להעולם הזה ולמעשה: דובר מפ"ם סירב לדבר על ויאטנאם, כי מפ"ם יושבת בממשלה הממשלתית בארץ. אין לה כל חשק לפרוש ממנה, ועל כן היא מוכנה למכור את עניין ויאטנאם בנוי-עודשים. (כמובן, כשסארטר איננו).

עניין ויאטנאם הוא מיבחן מוסרי ראשון-במעלה. מי ששוקק ברגע זה — חורש על עצמו גורדין של התנונות מוסרית. ראשי מפ"ם עשו זאת השבוע — ותמהני מה חושק על על כך אלפי צעירי השומרה-הצעיר בקיבוצים, שאינם מסתפקים בדיווח הסלפני של על המישטר.

בכל הויכוח הארוך הזה, בו שותפו כל הסיעות, התייחסו לעניין ויאטנאם רק הקומוניסטים ודובר המפד"ל, משה אונג, שכלל בנאומו קטע קצר אך יפה על נושא זה. גח"ל ורפ"י, מפ"י ואגודת-ישראל, הליברלים-העצמאיים והמרכז החופשי — כולם התעלמו לחלוטין מן הנושא העומד בי-מרכז מאורעות העולם.

נאומו שלנו היה כולו קודש לנושא זה. אנו, שאיננו נוהגים לדבר בפאתוס, הרגילים לדבר בכנסת בצורה שקטה ועניינית, החלטנו כי הפעם חייבים אנחנו להשמיע זעקה. בכל השנה הוצי של הימצאותנו בכנסת, לא הייתה לנו מילה עולם הרגשה כה פשוטה של מילוי תפקיד מצפוני, כמו ברגע הזה (ראה הנודו).

זעקה זו הייתה מכוונת אל העם. היא לא הייתה מכוונת אל הכנסת — כי הכנסת הייתה ריקה. בחיכות מדיני מרכזי זה נכחו: בשעה 13.00, בעת נאומו של אונג: 18 ח"כים. בשעה 13.15, בעת נאום דיין: 26 ח"כים (כולל כל סיעת רפ"י, שהופיעה לכבודו). בשעה 13.30, בעת נאום חזן: 31 ח"כים (כולל כל סיעת מפ"ם, שבאה כתגבורת). בשעה 13.45, בעת נאום הררי: 22 ח"כים. בשעה 14.00, בעת נאום גרוס: 10 ח"כים. בשעה 14.15, בעת נאום שמואל תמיר: 10 ח"כים. בשעה 12.20, בעת נאום מיקוניס: 10 ח"כים.

פאשיזם וסכסואל-דמוקרטיה

נאום על ויאטנאם לא זכה, כמעט, לדיווח בעתונות. לעומת זאת ניתנה פירסומת רבתה לשערוריה, בה היינו שותפים, שאירעה כמה שעות לפני כן.

חלום פורים (בן-יהודה ב.ניצוץ)

Handwritten signature or note in the bottom left corner.